

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ

Кічук Н. В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, права та управління бізнесом, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

e-mail: kichuknv@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3032-1238

***Анотація.** Мета статті полягає у дослідженні сучасного стану та обґрунтуванні шляхів покращення інвестиційної привабливості Одеського регіону. Методика дослідження включає ряд загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: аналіз наукової літератури, системний підхід, метод ключових понять, порівняння, наукова абстракція, програмний метод та узагальнення. Визначено, що інвестиційна привабливість Одеського регіону – це інтегральний показник, що формується з урахуванням впливу на нього безлічі факторів (економічних, соціальних, політичних, природних, інфраструктурних та ін.), що характеризують регіон та його соціально-економічне становище, та які в сукупності відображають ступінь відповідності об'єкту інвестування інтересам інвесторів. Також визначено, що протягом останніх років спостерігається збільшення обсягів прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон. Встановлено, що загалом Одеський регіон належить до регіонів із досить високою інвестиційною привабливістю, однак останнім часом інвестиційні процеси в Одеському регіоні загальмувалися внаслідок скорочення фінансових можливостей інвесторів і держави, що зумовлено повномасштабними військовими діями на території України. Розроблено концепцію покращення інвестиційного клімату та інвестиційної активності Одеського регіону, яка має сприяти активізації надходження іноземних інвестицій в економіку регіону, залученню коштів міжнародної допомоги та збільшенню обсягів інвестиційної діяльності. Практична значимість роботи полягає у розробці конкретних рекомендацій щодо покращення інвестиційної привабливості Одеського регіону, які можуть бути реалізовані на практиці*

***Ключові слова:** інвестиційна привабливість, Одеський регіон, іноземні інвестиції, ризики інвестиційної діяльності, інвестиційна програма, рекомендації.*

CURRENT STATE AND WAYS OF IMPROVING THE INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF THE ODESSA REGION

Kichuk N. V., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics, Law and Business management Odessa National University of Economics, Odessa, Ukraine

e-mail: kichuknv@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3032-1238

***Abstract.** The purpose of the article is to study the current state and justify ways to improve the investment attractiveness of the Odesa region. The research methodology includes a number of general scientific and special research methods: analysis of scientific literature, systematic approach, method of key concepts, comparison, scientific abstraction, program method and generalization. Based on the results of the study, it was determined that the investment attractiveness of the Odesa region is an integral indicator that is formed taking into account the influence of many factors (economic, social, political, natural, infrastructural, etc.) that characterize the region and its socio-economic situation, and which collectively reflect the degree of compliance of the investment object with the investors' interests. It was also determined that in recent years there has been an increase in the volume of direct foreign investments in the Odesa region. It has been established that in general the Odesa region belongs to the regions with a sufficiently high investment attractiveness, but recently the investment processes in the Odesa region have slowed down due to the reduction of financial capabilities of investors and the state, which is caused by full-scale military actions on the territory of Ukraine. The concept of improving the investment climate and investment activity of the Odesa region has been developed, which should contribute to the activation of the inflow of foreign investments into the region's economy, the attraction of international aid funds, and an increase in the volume of investment activity. The practical significance of the work lies in the development of specific recommendations for improving the investment attractiveness of the Odesa region, which can be implemented in practice.*

***Keywords:** investment attractiveness, Odesa region, foreign investments, risks of investment activity, investment program, recommendations.*

JEL Classification: O170.

Постановка задачі. Нині важливим фактором розвитку економіки Одеського регіону є його інвестиційна привабливість, яку можна розглядати з позиції інвестиційного клімату, рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, можливостей залучення інвестиційних ресурсів. Однак, у зв'язку з економічною ситуацією, що склалася в Україні, веденням військових дій на її території, нестабільністю валютного ринку, обмеженням доступу до зовнішнього

кредитування, обсяги надходження інвестиційного капіталу значно зменшилися. Ця ситуація зумовлює необхідність активної діяльності керівництва Одеського регіону щодо створення сприятливих умов для залучення інвесторів та розвитку бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інвестиційної привабливості на регіональному рівні в різних аспектах досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені-економісти. Серед них можна виокремити праці таких вчених, як: Л. К. Агаєва, А. В. Бабанов, Є. В. Бушинський, Н. Л. Виноградова, В. І. Гунько, Н. Н. Давиденко, С. О. Іщук, А. С. Кербікова, Б. Ю. Кишакевич, О. Ю. Кособуцька, Г. В. Лещук, А. П. Лях, Н. П. Макарій, О. Ю. Матвєєва, С. С. Мунька, В. Н. Мякшин, Н. І. Пасяда, А. М. Пахалов, С. А. Петровська, В. П. Приходько, Ф. П. Ткачик, К. О. Тюлькіна та інші [1,2,3,4].

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість наукових праць та істотні досягнення у сфері дослідження регіональної економіки, низка питань теоретико-методичного та практичного характеру з управління, оцінки та удосконалення інвестиційної привабливості регіонів залишається остаточно нерозв'язаною, потребує подальших уточнень та розвитку.

Мета дослідження - дослідити сучасний стан та обґрунтувати шляхи покращення інвестиційної привабливості Одеського регіону.

Основний матеріал. В економічній літературі категорія «інвестиційна привабливість регіону» трактується як сукупність характеристик соціально-економічного розвитку регіону, які сприяють залученню інвестицій; інтегральний показник, що характеризує інвестиційний клімат та інвестиційну інфраструктуру регіону [5, с. 94]. Також слід підкреслити, що інвестиційна привабливість регіону є об'єктивним фактором для інвестування і кількісно виражається у обсязі інвестиційних ресурсів, які можуть бути залучені до адміністративно-територіальної одиниці, виходячи з сформованого у ній інвестиційного потенціалу, а також рівня інвестиційних ризиків [6, с. 68]. Необхідно зауважити, що загалом Одеський регіон серед інших регіонів України належить до регіонів із досить високою інвестиційною привабливістю, що зазначається у Програмі сприяння розвитку міжнародної та інвестиційної діяльності Одеської області на

2021-2023 роки [7]. Одеський регіон характеризується такими факторами інвестиційної привабливості, як: вигідне геополітичне розміщення; наявність розвинутого господарського комплексу; високий рівень природно-ресурсної забезпеченості; дешева кваліфікована робоча сила; привабливі туристичні умови; великий потенціал для промислового та сільськогосподарського виробництва; активна зовнішньоекономічна діяльність у сфері експортно-імпортних операцій [8]. Від залучення прямих іноземних інвестицій безпосередньо залежить рівень сталого розвитку Одеського регіону, а також добробут його мешканців [9]. На рис. 1 показана динаміка прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон за останні одинадцять років.

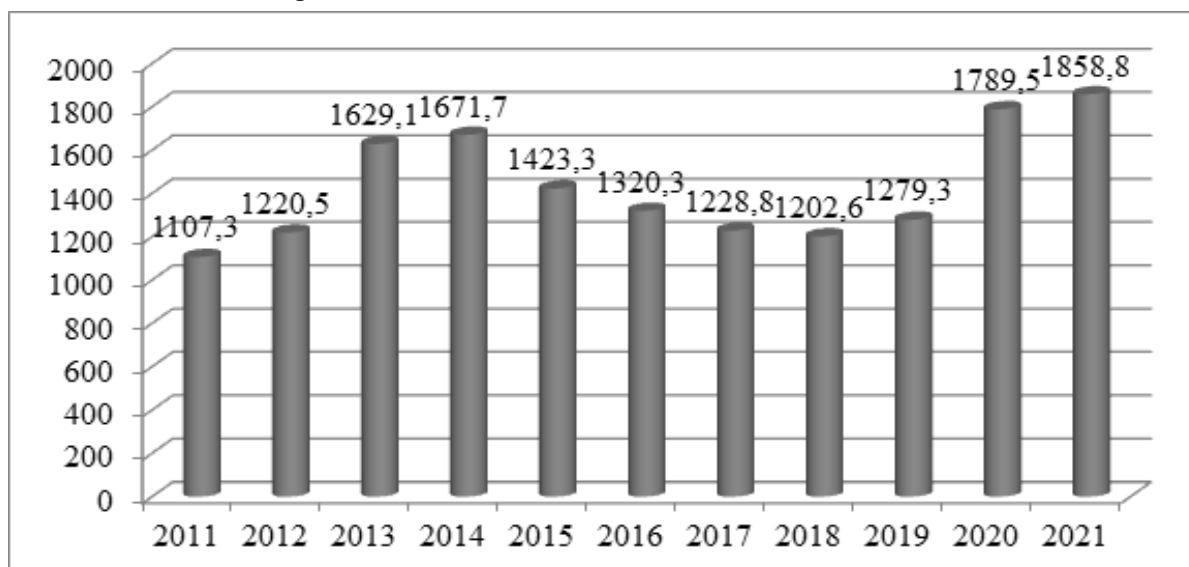

Рис. 1. Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон у 2011-2021 роках, млн. дол.

Джерело: [9]

Як видно з представлених даних, обсяг прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон змінювався нерівномірно. Так з 2011 року по 2014 рік їх розмір збільшився на 564,4 млн. дол. Потім відбулося їх зменшення до рівня 1202,6 млн. дол. у 2018 році. Це було пов'язано зі складними політичними та економічними умовами в українській державі, а саме зі зміною влади, анексією Криму, військовими діями на Сході України. У наступні роки у зв'язку зі стабілізацією економічної ситуації відбулося збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон.

Однак, інвестиційні процеси в Одеському регіоні останнім часом різко загальмувалися внаслідок скорочення фінансових можливостей інвесторів і держави [10]. Така ситуація складається внаслідок комплексної взаємодії негативних чинників на його інвестиційне середовище. Також це сприяє утворенню ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю в Одеському регіоні. Ці ризики проявляються у правовій, економічній, фінансовій та інших сферах (табл. 1).

Таблиця 1

Ризики здійснення інвестиційної діяльності в Одеському регіоні

Сфера	Перелік ризиків
Правова	Корупція; незахищені права власності, рейдерство; централізація влади - неможливість регіону конкурувати у сфері залучення інвестицій; примус бізнесу до покриття фінансових проблем регіону під приводом його залучення до вирішення соціальних питань; тиск на бізнес з боку органів влади; неврегульованість питання державно-приватного партнерства; часті зміни законодавства; невиконання законів; незавершеність законотворчого процесу та неможливість втілення прийнятих законів; брак реформ у сфері ринку землі.
Економічна	Монополізація економіки; низька платоспроможність значної частини населення; низький попит на внутрішньому ринку та зовнішніх ринках; низький рівень ділової активності; залежність виробництва від тимчасових коливань попиту та від природних ресурсів; тінізація економічних відносин.
Фінансова	Податкове навантаження; дефіцит державного бюджету; високі кредитні ставки; неповернення ПДВ.
Інші (політична, соціальна)	Війна України з РФ; політична нестабільність; безробіття; низька кваліфікація випускників управлінських та маркетингових спеціальностей; брак часових та фінансових ресурсів для підвищення кваліфікації працівників на підприємствах; у молоді низький рівень володіння іноземними мовами; слабкий розвиток інфраструктури; погана екологічна ситуація.

Проведений аналіз чинників впливу на інвестиційну привабливість Одеського регіону засвідчує, що існуючі загрози щодо політичних, економічних, соціальних та інших факторів не сприяють розвитку інвестиційної діяльності в Одеській області та активному залученню інвестицій в економіку регіону.

Тому головним завданням регіональних органів влади має бути розроблення дієвої концепції зі створення умов та усунення перепон для залучення інвестицій в Одеський регіон. Ціль, завдання та принципи концепції підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону представлені на рис. 2.

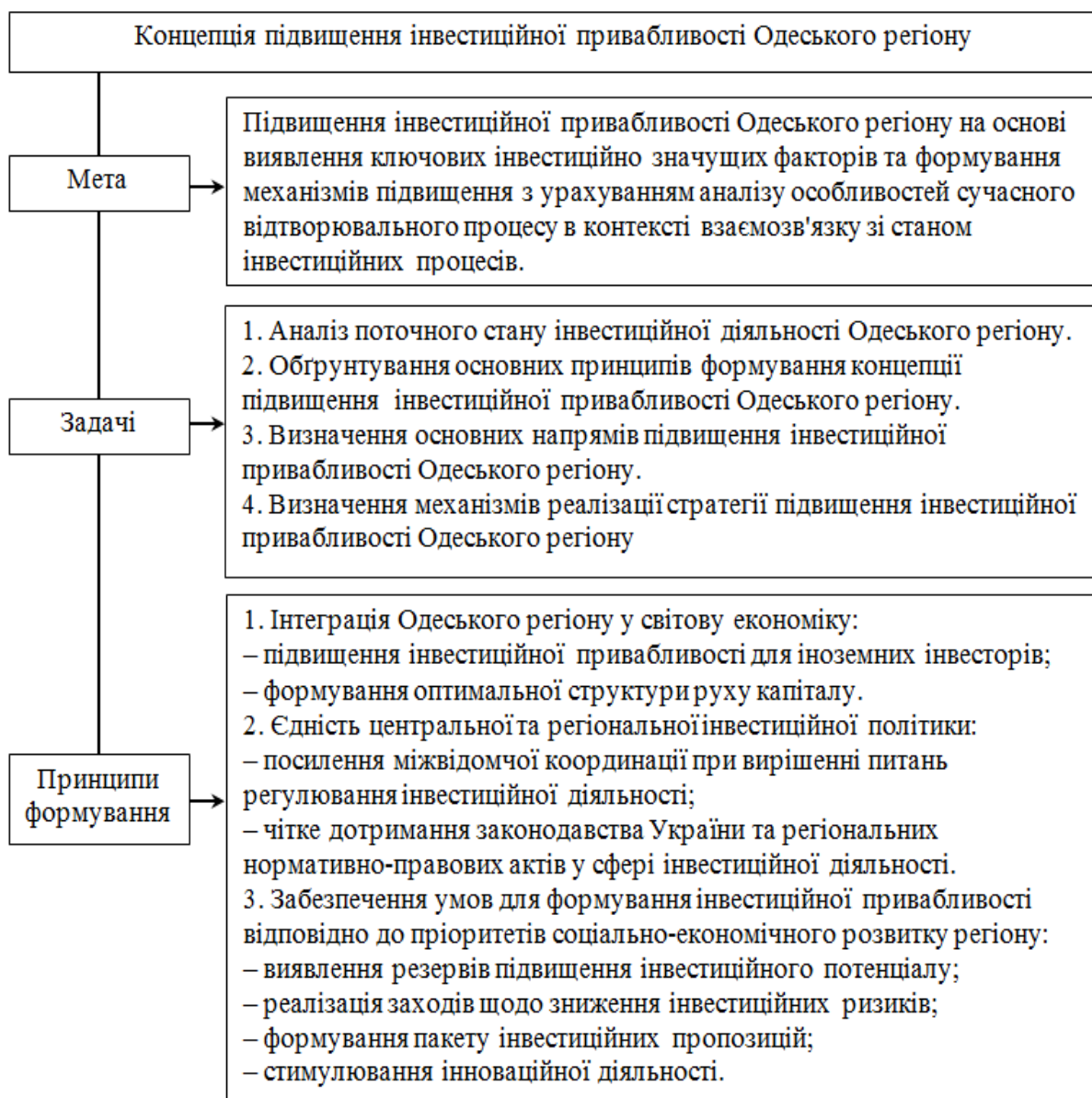

Рис. 2. Запропонована модель концепції підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону

Розробка концепції інвестиційного розвитку Одеського регіону дасть можливість забезпечувати поєднання індивідуального підходу до іноземних інвесторів, які зацікавлені вкладати кошти в пріоритетні галузі області, з оцінкою специфіки виробництва Одеської області, наукового потенціалу, трудових ресурсів регіону. Основою концепції покращення інвестиційного клімату та інвестиційної активності Одеського регіону має бути система заходів, виконання яких має сприяти активізації надходження іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону, залученню коштів міжнародної допомоги та збільшенню обсягів інвестиційної діяльності.

Для покращення інвестиційного клімату та інвестиційної активності Одеського регіону насамперед необхідне вдосконалення факторів регуляторного середовища, стану інфраструктури, підготовки персоналу для реальних запитів економіки регіону, а також розробка дорожньої карти розвитку інвестиційного потенціалу.

Вважаємо, що інвестиційна діяльність в Одеському регіоні повинна бути направлена на:

1) забезпечення економічного і соціального розвитку регіону з урахуванням раціонального використання його потенціалу, відтворення місцевих ресурсів і охорону навколишнього середовища;

2) комплексне вирішення міжгалузевих науково-технічних і організаційно-управлінських

проблем, обумовлених необхідністю економічного поживлення, розвитку на користь регіону і країни у цілому;

3) підвищення технологічного й інформаційного рівня всіх сфер господарської діяльності для досягнення конкурентоспроможності продукції і послуг підприємницьких структур регіону;

4) реалізацію стратегії розвитку регіону, сприяння формуванню високоефективної структури його економіки.

За цих умов концепція, що лежить в основі стратегії підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону, має базуватися на системі організаційних заходів, що забезпечуватимуть реалізацію основних завдань інвестиційної діяльності.

В свою чергу механізм реалізації концепції підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону має наступний вигляд (табл. 2).

Таблиця 2

Запропонований механізм реалізації концепції підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону

№	Напрямок	Заходи
1	Розробка та вдосконалення нормативно-правової бази	– розробка заходів державної підтримки інвесторів; – стимулювання інвестиційних проектів інноваційної, високотехнологічної та наукомісткої спрямованості; – поліпшення інвестиційного клімату; – створення сприятливих умов для залучення прямих інвестицій в економіку Одеської області
2	Організаційно-економічні заходи	– надання різних видів державної підтримки інвесторам, виробникам інноваційної продукції, суб'єктам малого та середнього підприємництва відповідно до законодавства України; – створення об'єктів інвестиційної інфраструктури; – розвиток механізмів державно-приватного партнерства
3	Інформаційно-методичні заходи	– просування інвестиційного потенціалу Одеської області на внутрішньому та зовнішніх ринках; – розповсюдження інформаційних матеріалів про рівень інвестиційної привабливості Одеської області; – супровід функціонування інвестиційного порталу Одеської області; – інформаційно-консультаційна підтримка інвесторів; – формування баз даних про міжнародні та зовнішньоекономічні зв'язки Одеської області.

Отже, Одеська область, володіючи дуже високим інвестиційним та економічним потенціалом, як порівняти з іншими регіонами України, за умови реалізації запропонованої концепції покращення інвестиційного клімату та інвестиційної активності може значно покращити свої ключові позиції. Ця обставина обумовлює необхідність розробки системного підходу до реалізації регіональної інвестиційної політики Одеської області у довгостроковій перспективі.

Висновки. Інвестиційні процеси в Одеському регіоні останнім часом загальмувалися внаслідок політичної та економічної нестабільності, яка викликана військовими діями на території України. Незважаючи на те, що за останні роки спостерігалось покращення ситуації із залученням іноземних інвестицій в економіку Одеського регіону, наразі обсяги залучених інвестицій не відповідають тому рівню, якого реально потребує регіональна економіка. Незважаючи на це, завдяки наявності сильних сторін та за умови подолання

зовнішніх загроз Одеський регіон має великі перспективи для залучення інвестицій в економіку області та розвитку інвестиційної діяльності. До основних напрямів підвищення інвестиційної привабливості Одеського регіону слід віднести: включення підприємств Одеської області у процеси міжнародного руху капіталів у вигляді залучення іноземних інвестицій; реструктуризацію регіональної економіки відповідно до затверджених у Стратегії розвитку Одеської області на період 2021-2027 роки пріоритетів; заходи з підвищення інвестиційного потенціалу Одеської області; розвиток виробничої та інвестиційної інфраструктури Одеської області; покращення інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності у регіоні.

Список літератури

1. Агаєва Л. К., Анісімова В. Ю. Інвестиційна привабливість регіону: навчальний посібник. Суми: Видавництво СумДУ, 2018. 72 с.
2. Бабанов А. В. Класифікація чинників, що формують інвестиційну привабливість регіону. Економічний журнал. 2012. Вип. 4. С. 88-95.
3. Береза А. В. Інституційні моделі регіональної політики в європейських країнах. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2006. Вип. 30(2). С. 270-280.
4. Виноградова Н. Л., Лашченко О. В. Формування іміджу та бренду території як фактор підвищення її конкурентоспроможності. Регіональне управління та місцеве самоврядування. 2014. № 2 (11). С. 132-139.
5. Гайдучий П. І. Інвестиційний клімат в Україні: монографія. Київ: Нора-друк, 2002. 246 с.
6. Гулько В. І. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості. Фінансовий простір. 2013. № 1 (9). С. 21-25.
7. Лещук Г. В. Систематизація підходів до оцінювання інвестиційної привабливості регіону. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. №29. С. 93-97.
8. Козяр Н. О. Теоретичні підходи до трактування сутності категорії «інвестиційна привабливість» у сільському господарстві. Агросвіт. 2018. №23. С. 66-72.
9. Головне управління статистики в Одеській області: офіційний сайт. URL: <http://www.od.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 20.11.2022)
10. Програма сприяння розвитку міжнародної та інвестиційної діяльності Одеської області на 2021-2023 роки. URL: <https://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/40-05-VIII.pdf> (дата звернення 20.11.2022)

References

1. Agayeva, L. K., Anisimova, V. Yu. (2018). Investytsiyna pryvablyvist' rehionu: navchal'nyy posibnyk .Sumi: Vidavnytstvo SumDU. [In Ukrainian].
2. Babanov, A. V. (2012). Classification of officials that form the investment privability of the region. Ekonomichnyy zhurnal, 4, 88-95. [In Ukrainian].
3. Bereza, A. V. (2006). Institutional models of regional policy in European countries. Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen' im. I. F. Kurasa NAN Ukrayiny, 30(2), 270-280. [In Ukrainian].
4. Vinogradova, N. L., Lashchenko, O. V. (2014). Formation of the brand image of the territory as a factor of promotion and competitiveness. Rehional'ne upravlinnya ta mistseve samovyryaduvannya, 2 (11), 132-139. [In Ukrainian].
5. Gaidutsky, P. I. (2002). Investment climate in Ukraine: monograph. Kiev: Nora-druk, [In Ukrainian].
6. Gunko, V. I. (2013). Factors and indications of the formation of investment privatility. Finansovyy prostir, 1 (9), 21-25. [In Ukrainian].
7. Leshchuk, G. V. (2020). Systematization of approaches to assessing the investment privability of the region. Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu, 29, 93-97. [In Ukrainian].
8. Kozyar, N. O. (2018). Theoretical approaches to the interpretation of the reality of the category "investment privatility" in the agricultural state. Ahrosvit, 23, 66-72. [In Ukrainian].
9. Head office of statistics in Odessa region: official site. Retrieved from <http://www.od.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].

10. Program for the development of international and investment activity in the Odessa region for 2021-2023. Retrieved from <https://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/40-05-VIII.pdf> [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 06.12.2022

Прийнята до публікації 10.12.2022